

Nr 47.

Warszawa, d. 23 listopada 1929 r.

Ogóln. zbioru Nr 398.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA: Warszawa, Krak.-Przedmieście 5 m. 4, tel. 114-26. Adres telegr.: „Metalowcy—Warszawa“.

Prenumerata wynosi wraz z przesyłką w kraju: Złp. 5 kwartalnie. Nr. pojedynczy gr. 50.
Członkowie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych otrzymują „PRZEMYSŁ METALOWY“ bezpłatnie.

FABRYKA APARATÓW ELEKTRYCZNYCH
K. SZPOTAŃSKI i S-ka
SPÓŁKA AKCYJNA

Warszawa, Kałuszyńska 2-4-6 (gmach własny)
Tel. 90-43 i 90-65

Wyłączniki nożowe

40 — 1500 amp.

Dostawa ze składu.

Aleksander ROTHERT

25 lat praktyki w dziedzinie

Inżynier mechanik i elektrotechnik. Dr. h. c. nauk technicznych, em. profesor Politechniki Lwowskiej.

DORADCA ORGANIZATOR

RACJONALIZACJI PRODUKCJI i BIUROWOŚCI

Korespondencja, Zakup, Składy. — Rachunkowość, Kalkulacja. — Biuro Techniczne, Normalizacja. — Urządzenie Warsztatów. — Oświetlenie, ogrzewanie
Siła, Transport. — Przygotowanie Produkcji, Rozdział Robót, Terminy. — Organizacja pracy, Kontrola wydajności i jakości. — Płace i stosunki z robot-
nikami.—Władze przedsiębiorstwa, podział pracy i kompetencji.—Sprzedaż, ceny i katalogi.—Statystyka i wyzyskanie jej dla usprawnienia produkcji i zbytu.

Adres: WARSZAWA, Mokotowska 37. Telefon 98-36.

ODLEWY STALOWE
ELEKTRO-STAL

Wszelkie odlewy stalowe
z modeli własnych i odbiorców.

WYKONYWA
TOW. PRZEM. ZAKŁ. MECH.
LILPOP, RAU & LOEWENSTEIN
SP. AKC.
WARSZAWA, UL. BEMA 65.

Nr 47.

Warszawa, d. 23 listopada 1929 r.

Ogóln. zbioru Nr 398.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA: Warszawa, Krak.-Przedmieście 5 m. 4, tel. 114-26. Adres telegr.: „Metalowcy—Warszawa“.

Prenumerata wynosi wraz z przesyłką w kraju: Złp. 5 kwartalnie. Nr. pojedynczy gr. 50.

Członkowie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych otrzymują „PRZEMYSŁ METALOWY” bezpłatnie.

TREŚĆ NUMERU: Posiedzenie Rady P. Z. P. M. — Nadzwyczajne Zgromadzenie Walne Członków Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych. — Upadek przemysłu rowerowego. — Kłopoty z zagraniczną pompą — Ś. p. Ksawery Gnoiński. — Ś. p. Marceli Barciński. — Położenie szwajcarskiego przemysłu lokomotywowego. — Sytuacja w przemyśle metalowym w Alzacji. — Położenie przemysłu żelaznego w Niemczech. — Niemiecki wywóz maszyn w pierwszych trzech kwartałach 1929 r. — Kronika. — Ceny.

POSIEDZENIE RADY P. Z. P. M.

W poniedziałek dn. 16 grudnia r. b. o godzinie 17 m. 30 w lokalu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, ul. Traugutta 4, w Warszawie, odbędzie się posiedzenie członków Rady Związku z następującym porządkiem obrad:

- 1) Zatwierdzenie protokołu posiedzenia z dnia 9. X. r. b.
- 2) Sprawozdanie dyrekcji z działalności Związku za październik i listopad r. b.
- 3) Stan finansowy na 1. XII. 1929 r.
- 4) Sprawozdanie z Powszechnej Wystawy Krajowej.
- 5) Sprawy wnoszone na Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie w dn. 16 grudnia r. b.
- 6) Sprawozdanie członków Rady o stanie przemysłu metalowego w oddziałach i grupach zawodowców Związku.
- 7) Sprawy bieżące.
- 8) Wnioski członków.

Członkowie Rady, którzy nie będą mogli przybyć na powyższe posiedzenie, proszeni są usilnie o zakomunikowanie pisemne informacji odnośnie p. 6, które są podstawą oświadczeń składanych Rządowi i wiadomości ogłaszanych w prasie o stanie przemysłu metalowego.

UPADEK PRZEMYSŁU ROWEROWEGO.

W dodatku gospodarczym do Nr 505 „Berliner Börsen-Courier“ z d. 29 października r. b. radca handlowy A. Hanau z Düsseldorfu ogłosił artykuł p. t. „Zusammenbruch der Fahrradindustrie“, który podajemy w obszernym streszczeniu.

Na początku artykułu autor daje następujący ogólny obraz przemysłu rowerowego w Niemczech.

Ostatnie czasy przyniosły zupełny upadek zakładów przemysłowych o świetnej przeszłości.

Notowania giełdowe ich akcji spadły do minimum. Powstała bezplanowa gospodarka, która groziła nieodwołalnym i zupełnym upadkiem tej gałęzi niemieckiego przemysłu, która miała niegdyś bardzo duże znaczenie.

NADZWYCZAJNE ZGROMADZENIE WALNE CZŁONKÓW POLSKIEGO ZWIĄZKU PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH.

W poniedziałek dn. 16 grudnia 1929 r. o godzinie 20-ej w lokalu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, ul. Traugutta 4, w Warszawie, odbędzie się Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie członków Związku z następującym porządkiem obrad:

- I. Otwarcie Zgromadzenia przez prezesa Rady oraz wybór przewodniczącego i sekretarza.
- II. Zatwierdzenie protokołu Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia z dnia 1. VI. 1929 r.
- III. Sprawozdanie prowizoryczne z działalności w r. 1929.
- IV. Plan działania na 1930 r.
- V. Projekt budżetu na 1930 r.
- VI. Zmiany w statucie Związku.
- VII. Sprawy bieżące.
- VIII. Wnioski członków, zgłoszone w myśl statutu.

Powyższe Zgromadzenie Walne na podstawie art. 34 statutu zwołane jest w jednym terminie i będzie prawomocne bez względu na liczbę członków obecnych.

18 października 1929 r. zawiesiła wypłaty fabryka „Elite-Diamant Werke“; fabryka ta posiadała najnowsze maszyny i wytwarzała wysokowartościowe wyroby, — pod koniec wojny jej stan finansowy był bez zarzutu. „Elite-Diamant Werke“ stały się ofiarą nie tylko czasu, ale również systemu, który musiał się stać zubożającym zarówno dla przemysłu rowerowego jak i dla wielu innych gałęzi przemysłu niemieckiego. Powstaje pytanie w jaki sposób towarzystwo, mające około 20 milionów marek obrotu rocznego i którego wyroby zyskały uznanie w kraju i zagranicą, pomimo to mogło upaść.

Dopóki Zakłady „Elite-Diamant“ pracowały według pierwotnego swego programu, stan ich był zupeł-

nie dobry. Fabryka ta wyrabia rowery, maszyny pończosznice i pióra do pisania; każdy oddział miał kompetentnego kierownika podległego dyrekcji. Podczas wojny pracowało całe przedsiębiorstwo z nadzwyczajnymi wynikami finansowymi. Należące do tego przedsiębiorstwa Zakłady Chemnitz Siegmar wyrabiały wyłącznie torpedy okrętowe, podczas gdy Zakłady Elite — granaty w wielkiej ilości, osiągając nadzwyczaj wysokie zarobki.

Co spowodowało zatem upadek prawie wszystkich fabryk rowerów? W roku 1924 powstał nagły popyt na rowery, który wzrósł w pierwszych miesiącach wiosny tak dalece, że istniejące urządzenia nie mogły wystarczyć i nie można było podołać zamówieniom. Autor artykułu, który streszczamy, ostrzegwał w tym czasie kierowników przemysłu rowerowego przed rozpoczęciem bardzo korzystnych, lecz chwilowych konjunktur, polityki ekspansyjnej, której skutki musiałyby się stać zgubne w następnych latach. Zakłady „Opel“ zwiększyły ilość wyrabianych rowerów z 60 000 na 2 miliony rocznie. Firma „Fichtel & Sachs A. G.“ w Schweinfurt zwiększyła produkcję piast „Wolne Koło Torpedo“, na które osiągnęła w Niemczech monopol, z 4 000 do 16 000 sztuk dziennie. Inni producenci sądzili, że muszą naśladować ten amerykański system, ponieważ w przeciwnym wypadku ich egzystencja zostanie zagrożona.

Również Tow. Akc. „Diamant“, wówczas jeszcze niezależne, podniosło swą produkcję z 6 000 do 140 000 sztuk. Jak wielkich środków wymagał ten olbrzymi wzrost, nie trzeba nawet wyjaśniać. Dziś jest pewne, że cały bez wyjątku przemysł rowerowy jest niezdolny do normalnej pracy. Zapotrzebowanie na rowery zmniejsza się z dnia na dzień, — motocykl opanował ulicę. Eksport w tej dziedzinie znajduje się głównie w rękach zagranicy; powodem tego jest niemożność prowadzenia walki z przedsiębiorstwami francuskimi, belgijskimi i angielskimi, dającymi 6—9-cio miesięczny kredyt, którego, wobec braku kapitałów, nie mogą udzielać fabryki niemieckie.

Poglądy, że sytuacja poprawi się z następną wiosną, są złudzeniami, których nie można oprzeć na pewnych podstawach. Sceptycznie zapatruje się zwłaszcza autor na poglądy kierowników Związku niemieckich przemysłowców rowerowych, który wypowiedział we wrześniowym komunikacie nadzieję na poprawę sytuacji w przemyśle rowerowym.

Rzeczywistość mówi wręcz przeciwnie. Wyobrażenie o całkowitej sytuacji daje następujące zestawienie:

Zakłady „Elite — Diamant“, zakłady „Gaggenau“, zakłady „Goerick — Bielefeld“ — zawiesiły wypłaty.

Kursy akcji przedsiębiorstw przemysłu rowerowego przedstawiają następujący smutny obraz (w %/0 nominalu):

Z a k ł a d y	Przed wojną	Kurs akcji obecnie
„Adler“	400%0	37%0
„Wanderer“ (niegdyś najlepiej notow. akcje)	440	47
„Dürkopp“	—	20
„Corona“	—	19
„Excelsior“	—	19
„Siegen — Solinger“	—	7
„Shladitz“	—	nienotowane

Najgorszym jest to, że nikt z ludzi miarodajnych nie próbuje zdobyć się na odwagę i położyć koniec dalszemu rozkładowi tej ważnej gałęzi przemysłu niemieckiego.

Autor artykułu od trzech lat wskazywał wiele złych i niewłaściwych posunięć w Związku przemysłowców rowerowych i próbował zarówno w słowie

jak w piśmie wprowadzić poprawę sytuacji. Jeszcze dziś byłoby możliwym uzdrowić i ożywić niemiecki przemysł rowerowy, jeżeliby kompetentni kierownicy chcieli zrozumieć, że koniecznym jest przeprowadzenie zmian w tym sensie, aby zlikwidować wszystkie bardzo zadłużone fabryki, które nie mają żadnych widoków egzystencji, a resztę jeszcze zdrowych przedsiębiorstw prowadzić jako ścisłą organizację — pod jednym kierownictwem handlowym i z określonym celowym programem.

Rynek zbytu jest zapewniony, gdyż zagranica stawia niemieckie wyroby wyżej od wyrobów konkurencyjnych z innych krajów. Zwłaszcza jeżeli chodzi o piastę „Wolne Koło“ — Niemcy posiadają monopol.

Wszystkie fabryki znajdujące się w trudnościach finansowych muszą zaprzestać produkcji rowerów.

Najpierw przestaną istnieć fabryki będące w bardzo złym stanie finansowym, którym zostaną wstrzymane dostawy części rowerowych. Za nimi pójdą inne słabsze finansowo zakłady, które zrezygnują na korzyść fabryk najlepiej sytuowanych i powołanych do zadecydowania o przyszłości przemysłu rowerowego. Dopiero wtedy nastaną niewątpliwie lepsze czasy dla wszystkich fabryk, które przetrwają kryzys i będą miały zapewnioną rentę od swych kapitałów na przyszłość.

K. M. K.

KŁOPOTY Z ZAGRANICZNĄ POMPĄ.

Dziennik „Kattowitzer Zeitung“, opisując w numerze z dn. 9 listopada r. b. uruchomienie stacji pomp dla wodociągów katowickich, podaje następujące informacje o pompie firmy szwajcarskiej „Sulzer A.-G.“, w Winterthur.

W początkach maja stacja pomp była gotowa i została natychmiast puszczona w ruch próbny, podczas którego stwierdzono bardzo silne nagrzewanie się silnika. Pompa dawała przeszło 8 metr.³ wody na minutę, silnik jednakże, jak się zdaje, był zbudowany dla wydajności 7,5 m³/min. Wobec tego, że pompa i silnik dostarczone były przez różne firmy, należy przypuszczać, że firma, która dostarczyła pompę, nie dała odpowiednich danych firmie budującej silniki, albo że firma budująca silniki z powodu niedostatecznego doświadczenia liczyła się z 7,5 m³/min. wydajności.

Obliczenie sprawności zespołu wykazało uderzająco niską liczbę, a mianowicie 0,22.

W tym samym numerze „Kattowitzer Zeitung“ znajdujemy notatkę, zatytułowaną „Co jest z pompą Zulcerowską?“ („Was ist mit Sulzerpumpe?“), z której przytaczamy następujący ustęp.

Dla wyjaśnienia powodu wyłączenia pompy Sulzera na kopalni Rozalja, które poddałmy krytyce w artykule naszym z dnia 30 października, pisze nam inżynier firmy Sulzer:

„Pompa odśrodkowa otworowa o długości 120 mtr., puszczona została w ruch od początku lipca r. b., pracowała bardzo dobrze dzień i noc, to znaczy dawała do rezerwoaru 10 000 litrów na min. W ostatnich dniach wystąpiły wibracje wałka. Wibracje te skutkiem nadmiernego obciążenia materiału spowodowały defekt w pompie, tak że trzeba było wyciągnąć pompę z otworu wierconego. Tylko dzięki szybkiemu i dobremu współdziałaniu odpowiedzialnych osób, było możliwym, tę długą pompę uruchomić w ciągu 4 dni, tak że brak wody został zażegnany“.

Identyczne pompy, jak dostarczona katowickiemu wodociągowi pompa zagraniczna, są budowane w kraju i pracują doskonale, wykazując wysoki współczynnik sprawności. Np. pompy pionowe, budowane przez firmę „Sirius“ w Warszawie a dostarczone Państwowym Wytwórniom Uzbrojenia, posiadały sprawność 0,66, jak to stwierdzały odpowiednie protokoły.

Ś. p. KSAWERY GNOIŃSKI.

W d. 16 b. m. złożono na Powązkach, przy udziale licznego zastępu inżynierów, zwłoki ś. p. Ksawerego Gnoińskiego, inżyniera elektryka. Ś. p. K. Gnoiński, syn znanego przed laty w Warszawie b. dyrektora kolei nadwiślańskiej i terespolskiej ś. p. Leona Gnoińskiego, po ukończeniu przed z górą 30 laty wydziału fizyko-matematycznego w Petersburgu, uzyskał dyplom inżyniera-elektryka w Instytucie Montefiore przy uniwersytecie Leodyjskim, dokąd wówczas ścigał licznych słuchaczy prof. Gerard. Po powrocie do kraju ś. p. K. Gnoiński pracował przez szereg lat w warszawskim oddziale światowej firmy elektrycznej „Siemens-Schuckert“, poczem usamodzielniał się, pracując do końca życia jako inżynier-doradca, jeden z pionierów doradztwa elektrotechnicznego w Polsce, założyciel K. I. D. I. R. — a i długoletni członek zarządu. Zmarły specjalizował się w dziedzinie oświetlenia elektrycznego i był pierwszorzędnym znawcą współczesnych metod prawidłowego oświetlenia wnętrz mieszkalnych i fabrycznych i stosowania efektów świetlnych w witrażach sklepowych. Napisał też kilka podręczników o oświetleniu elektrycznym i technice prądów słabych. Zmarły, ceniony i lubiany przez kolegów, przez dłuższy przeciąg czasu pełnił gorliwie obowiązki wiceprezesa rady Stowarzyszenia Techników Polskich w Warszawie. Bezstronny w poradach, ujmujący w obejściu, pożyteczny działacz na polu elektrotechniki polskiej, przedwcześnie zgasły ś. p. Ksawery Gnoiński pozostawił po sobie serdeczny żal w kołach kolegów polaków i cudzoziemców, ostatnich grupujących się przy międzynarodowym zrzeszeniu inżynierów-doradców, oraz tych, którzy się z Nim stykali.

Ś. p. MARCELI BARCIŃSKI.

Dnia 15 listopada r. b. zmarł nagle, skutkiem wypadku samochodowego w Warszawie, ś. p. dr. Marceli Barciński, współwłaściciel zakładów przemysłowych S. Barciński i Sp. w Łodzi, dyrektor Związku Przemysłu Włókienniczego w Państwie Polskiem, członek rady Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górniczego, Handlu i Finansów.

Tragiczna śmierć dr. Barcińskiego dotknęła boleśnie nie tylko przemysł łódzki, lecz cały przemysł polski, gdyż ś. p. Zmarły był to wybitny obrońca spraw wytwórczości polskiej, ujmujący szeroko zagadnienia ekonomiczne Niepodległego Państwa Polskiego, mający odwagę występowania przeciw niesłusznym uroszczeniom organizacji robotniczych, kierowanych przez demagogów sejmowych, i przeciw krępowaniu życia gospodarczego nadmierną reglamentacją rządową. Gruntownie wykształcony, wypowiadał swe opinie śmiało i z temperamentem nie tylko na zebraniach przemysłowców i na konferencjach w ministerstwach, lecz także w publicystyce gospodarczej, na łamach łódzkiego tygodnika „Prawda“, który przed pięć laty powstał przy jego poparciu.

Na wieść o zgonie dr. Barcińskiego, Prezydium P. Z. P. M. wysłało do Zarządu Związku Przemysłu Włókienniczego w Państwie Polskiem depezę kondolencyjną następującej treści:

„Polski Związek Przemysłowców Metalowych do głębi przejęty tragiczną śmiercią Marceliego Barcińskiego, dzielnego, oddanego i zasłużonego dyrektora Związku Szanownych Panów, przesyła w razę szczerego współubolewania“.

POŁOŻENIE SZWAJCARSKIEGO PRZEMYSŁU LOKOMOTYWOWEGO.

Na posiedzeniu Rady „Fabrique Suisse de Locomotives et de Machines à Winterthur“, wygłosił prezes dr. Roman Abt przemówienie, ilustrujące położenie szwajcarskiego przemysłu lokomotywowego, z którego podajemy poniżej najważniejsze momenty.

Początkowy brak zamówień w dziale budowy lokomotyw, jaki zaobserwowano w roku 1928/29, zmienił się następnie o tyle, że zamówienia napłynęły w nadmiarze, jednak najzupełniej nierentujące się, w innych działach stan zatrudnienia był dostateczny. Sytuacja na przyszłość zapowiada się dobrze, o ile tylko będzie możliwe podniesienie zdolności produkcyjnej, potaniecie produkcji i dorównanie konkurencji w kredytach długoterminowych.

Przed rokiem przyjęto niekorzystne zamówienia w dużym stopniu także dlatego, żeby dać zatrudnienie naszym robotnikom, jednak nie spotkało się to z należytem uznaniem z ich strony. Już wkrótce po tem socjalistyczne związki podniosły nowe żądania, które tylko dzięki wielkim ofiarom mogły być zaspokojone, nie dając jednak żadnej gwarancji na przyszłość. Podczas gdy w Szwajcarii pracuje się w tak ciężkich warunkach, to w Niemczech cała niemal produkcja skupiona jest w rękach potężnych trustów, wprowadzających najnowsze metody pracy i najnowsze urządzenia, stanowiąc dla Szwajcarii poważną konkurencję.

Prace statystyczne wykazują w nagich cyfrach, jak bezpodstawne są częstokroć podszuczowania robotników przeciwko pracodawcom. Oficjalna statystyka Związku Pracodawców Szwajcarskiego Przemysłu Maszynowego i Metalowego, obejmująca 34 spółki akcyjne zatrudniające okrągło 30 000 robotników, wykazuje, że w okresie czasu od r. 1920 do r. 1927 potrzeba było przeciętnie rocznie na oprocentowanie długów obligacyjnych 7 milionów, na podatki i świadczenia publiczne wydano 14 milionów, na płace robotników 130 milionów, a na dywidendę od kapitałów akcyjnych, wynoszących 225 milionów — 10¹/₄ milionów, czyli mniej niż 5% (dokładnie 4,55%). Nawet w najkorzystniejszym okresie od 1911 do 1927 roku przeciętna dywidenda wynosiła 6,1%, to jest zaledwie tyle, ile w tym czasie wynosiło oprocentowanie obligacji. Znaczący to, że na ryzyko, które ponosi sam przemysłowiec, nie pozostaje nic.

Z referatu dr. O. Demlera, wygłoszonego na tem samym posiedzeniu, podajemy następujące uwagi.

Dwadzieścia fabryk lokomotyw w Niemczech, które jeszcze w 1921 roku dostarczyły 5370 parowozów, musiało na skutek niepomyślnej koniunktury ograniczyć się do dostawy 13 parowozów dla kolei Rzeszy. Taka sytuacja skłoniła fabryki do szukania własnym wysiłkiem sposobów sanacji. Produkcja lokomotyw została ograniczona. Z dwudziestu fabryk siedem zostało zlikwidowanych jako samodzielne przedsiębiorstwa, przyczem zaznaczyć trzeba, że proces tej likwidacji nie jest jeszcze zakończony.

Nie lepiej przedstawia się położenie przemysłu lokomotywowego w Austrii, Belgii i Francji, a częściowo i w Anglii.

Szwajcarski przemysł lokomotywowy jest bardzo upośledzony w walce konkurencyjnej na rynkach eksportowych. Brak surowców i odległość od oceanu nie wpływają na potaniecie produkcji. Tam gdzie inne kraje mogą rzucić na szalę swoją dyplomację i wpływy wielkiej finansjery, Szwajcarya musi poprzestać na jakości i techniczności wykończeniu swych wyrobów.

SYTUACJA W PRZEMYŚLE METALOWYM W ALZACJI.

W sprawozdaniu Izby Handlowej w Strasburgu za rok 1928 znajdujemy ciekawe informacje o stanie przemysłu metalowego w Alzacji, które pozwolą nam do pewnego stopnia przeprowadzić analogię do stosunków panujących w Polsce. W sprawozdaniu wymienione są kolejno wszystkie działy przemysłu metalowego, z których najciekawsze omówimy poniżej.

Odlewnie i fabryki naczyń emaljowanych odczuwały w roku 1928 pewien brak zbytu, który spowodował obniżenie produkcji, szczególnie w pierwszej połowie roku; natomiast pod koniec roku sytuacja uległa do pewnego stopnia poprawie, tembardziej, że z powodu wyższych kosztów własnych w fabrykach niemieckich odlewnie francuskie skutecznie mogły konkurować z importowanymi z Niemiec wyrobami. Natomiast, jeśli chodzi o eksport, przemysł francuski, nie będąc dobrze zorganizowanym w syndykaty, nie może dorównać firmom zagranicznym. Podwyższenie taryfy przewozowej na kolejach utrudniło ogromnie walkę z zakładami, położonymi blisko Paryża. Poza tem, przemysł alzacki odczuwa brak wykwalifikowanych rąk roboczych, wskutek czego w roku 1928 nastąpiła 15% wyżka zarobków odlewników wyspecjalizowanych.

Fabryka taboru kolejowego Dietrich et Co w Niederbronn-les-Bains przedstawia sytuację w swej branży jako niezbyt pomyślną, głównie z tego względu, że francuskie Towarzystwa Kolei Żelaznych, stosując metodę udzielania zamówień naraz w większych ilościach, zamiast rozmieszczania ich partjami, utrudniają ogromnie regularną pracę w fabrykach. Jest to w wysokim stopniu szkodliwe i powoduje w pewnych okresach brak pracy, w innych jej nadmiar, co zmusza zarząd do niustannego przyjmowania i oddalania robotników. Mimo wielokrotnego, jak się okazuje, domagania się od kolei żelaznych racjonalnego programu udzielania zamówień, fabryki francuskie nie mogą nic uzyskać. Francja nie eksportuje prawie zupełnie taboru kolejowego, gdyż Belgja, gdzie koszty produkcji są od 25% — 30% niższe, zaopatruje przeważnie zagranicę.

W dziale maszynowym sytuacja była znacznie lepsza i, jak zaznacza w swem sprawozdaniu Société Alsacienne de Constructions Mécaniques à Graffenstaden, ilość zamówień zwiększyła się w stosunku do roku ubiegłego i utrzymała się również na początku 1929 roku. Stan zamówień jest do tego stopnia pomyślny, że firma wyżej wymieniona, eksportując bardzo niewiele, nie stara się wcale o zwiększenie wywozu, mając dość zamówień we Francji. Narzeka jedynie na brak wykwalifikowanych rąk roboczych. Również fabryka maszyn chłodniczych i maszyn do wyrobu lodu Quiri et Cie oraz fabryka maszyn młyńskich i urządzeń hydraulicznych Schneider, Jaquet et Cie S. A. oświadczają, że stan ich interesów w roku 1928 był zupełnie zadowolający.

W dziale konstrukcyj metalowych najbardziej charakterystyczne dla produkcji 1928 roku jest rozpoczęcie budowy stalowych domów mieszkalnych. Model takiego domu, świeżo wystawiony na Targach Paryskich, wzbudził ogromne zainteresowanie. Oprócz stosunkowo niskiej ceny, ma dom stalowy jeszcze i tę zaletę, że, będąc wykonany prawie całkowicie z metalu, jest bardzo trwały i może być szybko zmontowany, gdyż poszczególne części są wyrabiane masowo w fabrykach. Nowy ten system budowy domów

stalowych ma dużą przyszłość przed sobą i fabryki otrzymują coraz więcej zamówień.

Fabryki narzędzi, które pracowały bardzo słabo w pierwszej połowie 1928 roku, zwiększyły produkcję począwszy od miesiąca sierpnia, uskarżają się jednak ogromnie na cła ochronne w innych krajach i zakazy przywozu, które uniemożliwiają wywóz zagranicę, oraz na wysokie koszty transportu koleją.

Etablissements Coulaux et Cie, które zajmują się specjalnie produkcją kos, sierpów i broni białej, stwierdzają wzrost zamówień nietylko w kraju, ale i zagranicą. Ciekawe jest, że żniwiarki nie wpłynęły wcale na zahamowanie rozwoju tego działu produkcji. Kosy i sierpy zachowały swój rynek zbytu, szczególnie w miejscowościach górskich. Powszechny brak we wszystkich działach przemysłu metalowego wykwalifikowanych robotników i tu również daje się silnie odczuwać. Jednak, jak twierdzi powyższa firma, zagranicą można znaleźć specjalistów w tej branży, to też firma ta domaga się ułatwień w sprowadzaniu robotników.

Produkcja tkanin metalowych w r. 1928 dorównała produkcji r. 1927, przyczem nastąpiła poprawa stosunków z Niemcami; natomiast zmniejszyła się ilość tranzakcyj z Czechosłowacją, a rynki austriacki i polski pozostają zupełnie zamknięte.

Fabryki zegarów wieżowych natrafiają na poważne trudności w znalezieniu odpowiednich specjalistów i uskarżają się na odmawianie już przyuczonych robotników przez biura pośrednictwa pracy, co bezwzględnie nie powinno mieć miejsca. Fabryki zegarów ściennych były zatrudnione normalnie w ciągu roku 1928; eksportują one zagranicę 25% swojej produkcji.

Fabryka samochodów „Mathis“ oświadcza, że poprawa sytuacji, która zaznaczyła się w roku 1927, nietylko utrzymała się w ciągu roku 1928, ale obrót zwiększył się jeszcze blisko o 40% w stosunku do roku ubiegłego. Natomiast eksport w r. 1928 zmniejszył się o 23% w porównaniu do roku 1927, a to z następujących przyczyn: stabilizacji franka, kryzysu w przemyśle niemieckim i zakazów przywozu, stosowanych przez niektóre kraje. Ciekawe jest, że z powodu zbyt wysokiej taryfy przewozowej wielu z koncesjonariuszy zabiera samochody wprost z fabryki i prowadzi je nieraz na znaczne nawet odległości.

Wreszcie w dziale produkcji i handlu materiałami elektrotechnicznymi zanotowano blisko 200%-wą wyżkę obrotów w stosunku do lat ubiegłych. Największa fabryka lamp elektrycznych ma zamiar w najbliższej przyszłości zbudować nową fabrykę według ostatnich wymagań techniki, ażeby sprostać zapotrzebowaniu w kraju.

Jak widać z tego krótkiego przeglądu, stan przemysłu metalowego w Alzacji w roku 1928 był naogół pomyślny. Należałoby podkreślić dające się zauważyć we wszystkich prawie gałęziach utyskiwania na brak wykwalifikowanych robotników, na odmawianie już wyuczonych przez inne fabryki z tej samej branży, oraz na zbyt wysokie koszty przewozu, które niejednokrotnie ogromnie utrudniają konkurencję nietylko w kraju, ale i zagranicą.

Najbardziej jednak sfery przemysłowe uskarżają się na szalone podatki, a podatek obrotowy w wysokości 2% określają jako „prawdziwe cło wewnętrzne“. Dzięki temu, nastąpiła wyżka cen w kraju, a eksport staje się coraz bardziej utrudniony. Pożądaniem by-

łoby, ażeby rząd zrozumiał niebezpieczeństwo, póki jeszcze nie będzie zbyt późno, i powziął odpowiednie zarządzenia, mające na celu ochronę handlu i części przemysłu francuskiego od ruiny.

POŁOŻENIE PRZEMYSŁU ŻELAZNEGO W NIEMCZECH.

Na Walnem Zgromadzeniu zakładów firmy „F. Kloeckner K. G.” w Bayenthal pod Kolonją, prezes Piotr Kloeckner wygłosił obszernie przemówienie o sytuacji w przemyśle żelaznym w Niemczech, które podajemy w streszczeniu.

Podczas gdy na rynku eksportowym sytuacja utrzymuje się narazie na dotychczasowym poziomie, to na wewnętrznym rynku żelaza dało się zaobserwować pogorszenie konjunktury.

Ceny eksportowe żelaza sztabowego po okresie zwyczajki, w czasie której osiągnęły 6,5 funtów sterl. za tonnę, spadają obecnie i wynoszą 5,4 funtów sterl. za tonnę. Przypisać to należy wielkiej rezerwie, z jaką czynione są zakupy przez kupców z krajów zamorskich. Po dokonaniu wielkich transakcyj w roku ubiegłym konsumenci Dalekiego Wschodu powstrzymują się obecnie od zakupów. Sytuacja również niekorzystna dla Niemiec panuje w Indjach, gdzie producenci francuzcy, belgijscy i angielscy utrwaliли swoje wpływy.

Afryka w dalszym ciągu kupuje najchętniej w Anglii. Większa część Ameryki Południowej pozostała wierna Niemcom, podobnie jak i kraje skandynawskie, skąd napływają liczne zamówienia na pokrycie potrzeb ożywionego w tych krajach ruchu budowlanego. Wskutek złych zbiorów napływ zamówień z Finlandji zmniejszył się.

Prezes Kloeckner wyraża nadzieję, że po przedłużeniu międzynarodowych karteli ceny wzrosną, oraz że już na wiosnę da się odczuć wzmożony napływ zamówień. Zdaniem prezesa Kloecknera, wedle wszelkiego prawdopodobieństwa, ceny eksportowe są dzisiaj już na najniższym poziomie.

Na rynku wewnętrznym stan zamówień jest zły, gdyż ani państwo, ani samorządy, ani ogół nie ma pieniędzy, w rezultacie czego zamówienia są odkładane na dalsze terminy. W szczególności daje się odczuwać brak zamówień ze strony kolei państwowych, na skutek czego należy obawiać się spadku produkcji stali o 10%, zwłaszcza, że brak kapitałów nie pozwala kupcom na wyrównywanie niedoborów sprzedaży magazynowaniem znacznie większych ilości wyrobów gotowych.

Pomimo najlepszych chęci nie można narazie określić terminu, kiedy nastąpi poprawa sytuacji, jednak zaznaczyć trzeba, że decydującym momentem będzie tu decyzja parlamentu w sprawie rewizji podatków i ciężarów socjalnych.

Jeżeli w najkrótszym czasie wszystkie podatki bezpośrednio nie zostaną zasadniczo niższe oraz jeżeli ciężary socjalne nie ulegną zmniejszeniu, to proces tworzenia się kapitałów w Niemczech nie nastąpi.

Niestusznym jest twierdzenie, że już dzisiaj tworzą się w Niemczech nowe kapitały; twierdzenie to opiera się na tem, że wkłady w kasach oszczędności wzrastają rocznie o miliard. Wkłady te, pochodzące przede wszystkim z drobnych oszczędności ludzi, którzy otrzymują od państwa, względnie z innych źródeł stałe uposażenia, nie przyczyniają się do prawdziwego powstawania kapitałów wytwórczych. Przeciwnie, ten rodzaj kapitalizacji jest nawet w pewnej mierze ciężarem ekonomicznym.

NIEMIECKI WYWÓZ MASZYN W PIERWSZYCH TRZECH KWARTAŁACH 1929 R.

Niemiecki eksport maszyn wykazuje w pierwszych trzech kwartałach 1929 r. znaczny wzrost w porównaniu z tym samym okresem lat ubiegłych. Z wyjątkiem lokomotyw i maszyn elektrycznych we wszystkich działach widać poważny wzrost eksportu w r. 1929 w porównaniu z r. 1928.

Odnośne cyfry przedstawiają się następująco (w milionach marek):

	od stycznia do września włącznie		
	r. 1927	r. 1928	r. 1929
maszyny włókiennicze	111,9	142,1	190,2
parowozy i tendry	23,8	15,0	16,7
obrabiarki	98,7	122,0	157,6
maszyny rolnicze	29,1	28,6	38,0
maszyny elektryczne	52,7	70,8	70,0
inne maszyny	274,9	369,6	456,3
Razem	591,1	748,1	928,8

Wedle przybliżonych obliczeń wartość niemieckiego eksportu maszyn wyniesie w roku bieżącym około 1,25 miljarda marek, czyli o około 250 milionów więcej, aniżeli w roku ubiegłym.

ZWYŻKA CENY BLACHY CYNKOWEJ W NIEMCZECH.

Niemiecki Związek Walcowni Blachy Cynkowej, który 7 listopada obniżył cenę zasadniczą blachy o 2 marki na 100 kg., podniósł z dniem 15 b. m. cenę blachy o 1,5 marki na 100 kg.

POŁOŻENIE NIEMIECKICH ODLEWNI ŻELIWA.

Sytuacja niemieckich odlewni żeliwa wykazuje w ostatnich miesiącach dalsze pogorszenie. Ceny rynkowe odlewów żeliwnych kształtują się tak niekorzystnie, że nawet odlewnie posiadające najnowsze urządzenia techniczne, nie są w możności przeprowadzać należytą kalkulację kosztów własnych.

NOWY TYP WAGONÓW TOWAROWYCH W SZWECJI.

Szwedzkie koleje państwowe wprowadziły nowy typ wagonów towarowych, zaopatrzonych w otwierany dach, dzięki czemu towary mogą być wyładowywane przy pomocy żorawi.

PRZYWÓZ MASZYN ROLNICZYCH DO TURCJI.

Import maszyn rolniczych do Turcji w ostatnich latach przedstawia się w sposób następujący. Przywóz traktorów wynosi rocznie 500 sztuk. Z liczby tej przypada na Stany Zjednoczone 250 do 300 sztuk, na Niemcy 80 do 100, reszta importowana jest przez Włochy i Węgry. 80% importu stanowią traktory o napędzie naftowym, 20% o napędzie ropowym. Ceny franco Konstantynopol wahają się od 10 500 zł do 19 000 zł za sztukę.

Plugów zwyczajnych przywozi się od 35 000 do 40 000 rocznie. Głównymi dostawcami są Czechosłowacja, importująca około 10 000 sztuk, Polska i Węgry. Przeciętna cena pluga wynosi franco Konstantynopol 85 zł.

Młocarni przywozi się około 100 sztuk rocznie, z czego połowa przypada na Węgry, reszta na Niemcy, Anglię i Rosję.

Zniwiarek przywozi się od 750 do 800 sztuk rocznie. Pierwsze miejsce w imporcie zajmują Niemcy, dostarczające od 450 do 500 sztuk rocznie. Zaznaczyć należy, że cena zwyczajnej zniwiarki niemieckiej jest o 20% niższą od ceny zniwiarki amerykańskiej.

Na rynku Konstantynopolitańskim znajdują się obecnie zapasy wynoszące 150 traktorów, 800 młocarni, 25 000 plugów i 100 zniwiarek.

Patenty udzielone przez Urząd Patentowy.

10796. *Flottman Aktiengesellschaft*. Głowica młotków wiertniczych do wiercenia otworów przepiókiwanych wodą.
 10780. *Paul Guerre i Francois Jacques Barthelemy Berry*. Sposób i urządzenie do urabiania węgla kamiennego.
 10779. *Standard Oil Development Company*. Sposób i urządzenie do wydobywania ropy naftowej.
 10797. *Standart Oil Development Company*. Sposób i urządzenie do wydobywania ropy naftowej.
 10700. *Standart Oil Development Company*. Sposób wydobywania ropy.
 10728. *August Stehlik*. Żelazobetonowa obudowa chodnika.
 10730. *Wilhelm Friedrich Reinhard*. Przyrząd do zatrzymania wózka na pochylni wraz z zerwaniem się liny.
 10588. *Press-und Walzwerk Aktiengesellschaft*. Wyciągarka z oddzielnym prowadzeniem trzpienia wyciągowego i trzonu.
 10704. *Fabryka Wag. P. Gastman i Syn*. Sposób wyrobu zawieszonych sworzni wsporczych.

Aparyaty do spawania:

Tow. Akc. „Perun“, Warszawa.
 Biuro: Hortensja 6, tel. 89-34.
 Fabryka: Grochowska № 52, tel. 201-16.

Blachy dziurkowane (sita):
 Wytwórnia Blach Dziurkowanych „Sito“ Warszawa, Dobra 80, tel. 1-92.

Druty — gwoździe — siatki:

Druty surowe i ocynkowane gładkie i kolczaste, gwoździe, siatki ogrodzeniowe i rzeczne, wkłady materacowe i t. p. Wadowicki Przemysł Druciany założyciela Józefa Goreckiego. Wadowice (Małopolska).

Druty stalowe sprężynowe, jasne i ocynkowane, między innymi specjalnie do wyrobu materaców, poleca Belgijska Sp. Akc. Warszawskiej Fabryki Drutu, Szyftów i Gwoździ, Warszawa, Praga, Objazdowa № 1. Tel. 6-81, 160-79, 160-61.

Dzwigniki — Łącuchy:

Bracia Jenike, inż., Warszawa, Aleja Jerozolimska 20 tel.: 29-64 i 220-00.
 • Warsz. Fabr. Masz. windowych „Sita“, Chłodna 5, tel. 47-78.

Elektrody do spawania łukiem elektrycznym:
 Franc. Tow. Akc. „Perun“ Warszawa, Oddział w Polsce. Biuro: ul. Hortensja 8, tel. 89-34 i 162-99. Fabryka: ul. Grochowska 52, tel. 201-16.

Elewatory (podnośniki):

Krawczyk i Sk-a w Zawierciu.
 • Rybnicka Fabryka Maszyn, Sp. z ogr. por. Rybnik, G. Śl.

Jarnki i przewody rurowe:
 Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Jryzarki:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Jryzarki uniwersalne:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.
 • Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza Waldemar Krusche i S-ka, Pabjanice.

Imadła:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Kalandry:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.

Konstrukcje żelazne:

„H. Zieleziński“ wł. inż. K. Kubacki. Warszawa, Marszałkowska № 11/13, tel. 5-74 i 281-43.

Liny stalowe i żelazne, drut kolczasty, siatki do ogrodzeń, drut żel. ocynkowany i nieocynkowany, gwoździe:
 Włocławska Fabryka Drutu, dawn. C. Klauke Sp. Akc. we Włocławku. Tel. № 15.

Liny stalowe:

Bracia Jenike, inż., Warszawa, Aleja Jerozolimska 20 tel.: 29-64 i 220-00.

Lokomobile przemysłowe:

Wyroby krajowe Borni i Schütze, Fabryka Maszyn i Kociołów, Odlewnia Żelaza i Stali, Toruń.

Młocarnie szerokomłotne systemu Jaehne:

Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza Waldemar Krusche i S-ka, Pabjanice.

Motory spalinowe:

Towarzystwo Fabryki Motorów „Perkun“ Sp. Akc. w Warszawie — Praga, ul. Grochowska 46, Telefon: Zarząd 84-93, Biuro Sprzedaży 84-40.

Młoty sprężynowe, deskowe i pasowe, młotki, siekiery i inne wyroby masowe kuźnicze. Ołdakowski i Neumark, Łódź, Zakątna 81.

Narzędzia do obróbki metali:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Obrabiarki do metali i drzewa:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Obrabiarki do drzewa:

Fabryka Traków i Maszyn do obróbki drzewa, dawniej C. Blumwe i Syn, Sp. Akc. Bydgoszcz-Nakielska 26.

Okna żelazne:

„H. Zieleziński“ wł. inż. K. Kubacki. Warszawa, Marszałkowska № 11/13, tel. 5-74 i 281-43.

Pędnie:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.
 • Krawczyk i S-ka w Zawierciu.

Pompy:

Zakł. Mech. i Odlew. Rohn, Zieleziński i S-ka, S. A., Warszawa, Jerozolimska 105, t. 5-88 i 58-83.

10629. *Vereinigte Stahlwerke Aktiengesellschaft*. Urządzenie do wykonywania zwojów i części zwojów drutu dla zwijaków drutu.

10653. *Henschel & Sohn G. m. b. H. Abt. Heinrichshütte*. Sposób i urządzenie do wyrobu wieńców, kół linowych. (Dodatkowy do patentu Nr. 7756).

10804. *The Nuera Art — Silk Company Limited*. Urządzenie do napinania nitok włókienniczych, w szczególności pasm sztucznego jedwabiu.

10657. *Hermann Maly*. Sposób i urządzenie do zwilżania, dekantowania oraz chemicznej obróbki suchych tkanin.

10640. *Dr. C. Otto & Comp. Ges. mit beschränkter Haftung*. Kanały wżernikowe pieców koksowych.

10642. *Dr. C. Otto & Comp. Ges. mit beschränkter Haftung*. Samoczynnie uszczelniające się drzwi do pieców koksowych.

10643. *Dr. C. Otto & Comp. Ges. mit beschränkter Haftung*. Samoczynnie uszczelniające się drzwi do pieców koksowych.

Pompy:

Brandel, Witoszyński i S-ka. Pierwsza w Polsce fabryka pomp odśrodkowych turbinowych. Warszawa-Praga, Grochowska 37, tel. 48-80.

* „Sirius“ specjalna fabryka Pomp odśrodkowych i turbinowych Warszawa — Praga, Zamojskiego 51, tel. 68-25.

Pompy ręczne i transmisyjne:
 Zakłady Mehan. i Odł. Żel. „Białogon“. Zarząd w Warszawie, Bracka 5, tel. 7-34 i 7-41

Prasy mimośrodowe:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Rury faliste i przewody rurowe

do pary dla wysokiego i niskiego ciśnienia oraz wyroby z blachy spawane acetylenem wykonywa i dostarcza Fabryka Przewodów Rurowych „Compensator“ W. Maciejewski i S-ka; Warszawa, ul. Św. Stanisława 1/3. Telefon 18-72.

Rury żebrowe: kuto-żelazne

w długościach do 6 mtr. do ogrzewań, Franciszek Wagner i S-ka, Zakłady Mechaniczne i Fabryka Tłenu — Łódź ul. Żeromskiego 94, Tel. 15-99 i 69-20.

Rury żeliwne wodociągowe stojące i wirowo łane

o norm polskich i niemieckich, Biuro Sprzedaży Rur Zjed. Odlewni: „Węgierskiej Górki“, Zakładów Ostrowieckich, „Poręby“ i Lilpop, Rau i L. Warszawa, Nowy Świat 35, Telefon: 209-26 i 274-43.

Rury żeliwne kanalizacyjne i wodociągowe:

Zakłady Mehan. i Odł. Żel. „Białogon“. Zarząd w Warszawie, Bracka 5, tel. 7-34 i 7-41.

Strugarki:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

* Zakł. Mech. i Odlew. Rohn, Zieleziński i S-ka, S. A., Warszawa, Jerozolimska 105, t. 5-88 i 58-83.

Srubby:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.

Tokarki:

Zakł. Mech. i Odlew. Rohn, Zieleziński i S-ka, S. A., Warszawa, Jerozolimska 105, t. 5-88 i 58-83.

Tow. Akc. J. John w Łodzi.

* Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Tokarki precyzyjne model T J

180, jednokołowy napęd, łoża pryzmatyczne, wzniesienia kłów 180 mm. rozstawienie 1000 i 1500 mm., dostarcza: „Wiepofana“ Tow. Akc. w Poznaniu, ul. Dąbrowskiego 81.

Traki i wszelkie obrabiarki do drzewa:

Fabryka Traków i Maszyn do obróbki drzewa, dawniej C. Blumwe i Syn, Sp. Akc. Bydgoszcz-Nakielska 26.

* Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Transportery (przenośniki):

Krawczyk i S-ka w Zawierciu.

Urządzenia mechaniczne dla kopalń i kamieniołomów:

Rybnicka Fabryka Maszyn, Sp. z ogr. por. Rybnik, G. Śl.

Wagi kolejowe i wozowe:

Rybnicka Fabryka Maszyn, Sp. z ogr. por. Rybnik, G. Śląsk.

Walce drogowe:

Pierwsza Fabryka Lokomotyw w Polsce, Sp. Akc. Zakłady w Chranowie (Małopolska), Zarząd w Warszawie, Świętokrzyska 28.

Walce żeliwne utwardzone

Tow. Akc. J. John w Łodzi.
 • Modrzejskowie Zakłady Górniczo-Hutnicze, Sp. Akc. Sosnowiec—Huta Katarzyna.

Wanny żeliwne, porcelanowo emaljowane kwasoodporne,

Zakłady Przemysłowe Odlewnia Żelaza i Emaljerna „Kamienna, — Jan Witwicki“, Kamienna, poczta Skarżysko — z. Radomskiej.

Wiertarki:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.
 • Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Wiertarki kolumnowe szybkie:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Wiertarki kolumnowe szybkie:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

* Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza Waldemar Krusche i S-ka, Pabjanice.

Żelazne dachy i świetlniki specjalnie oszkłone bez kitu. A. Alschier i Syn Bielsko n./Niprem 6-8.

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych: Wiceprezes Rady Związku Inż. **S. J. Okolski**.

Redaktor odpowiedzialny inż. **Maurycy Chorzewski**

SPÓŁKA AKCYJNA
**WIELKICH PIECÓW I ZAKŁADÓW
OSTROWIECKICH**

ROK ZAŁOŻENIA 1885

ZARZĄD

Warszawa, Al. Ujazdowska 51,
Zakłady w Ostrowcu Kieleckim

DZIAŁ METALURGICZNY:

surówka martenowska i odlewnicza, żelazo profilowe, handlowe i uniwersalne, osie, obręcze, belki i korytka, szyny tramwajowe, akcesoria do szyn, stal resorowa etc.

WYTWÓRNIA WAGONÓW:

wagony towarowe kryte, platformy, węglarki, wagony specjalne: wagoniki wążkotorowe, wywrotki, wózki leśne, drezyny i t. p.

CZĘŚCI WAGONOWE:

Rury lane syst. odśrodkowym pg. pat. De Lavaud.

KOPALNIE RUDY

w Niektaniu

i EKSPLOATACJA LASÓW.

Spółka Akcyjna Fabryk Metalowych
NORBLIN, B-cia BUCH i T. WERNER

ZARZĄD W WARSZAWIE, UL. ŻELAZNA Nr 51.
TELEFONY: 60-80, 160-14, 18-80, 220-33.

Oddział w Głownie: Walcownia miedzi i mosiądzu „Głowno“ st. Głowno dr. żel. Kaliskiej.

WYKONYWA NA ZAMÓWIENIE:

BLACHĘ

handlową miedzianą i mosiężną, jak również blachę paleniskową do kotłów parowych,

DRUTY

miedziane i mosiężne — i krzemobronzowe do telefonów i telegrafów i tramwajowe „Trolley”,

RURY

miedziane i mosiężne ciągnięte, bez szwu, syst. Manesmanna,

PRĘTY I SZYNY

miedziane i mosiężne,

KABLE

miedziane gołe

**THE INTERNATIONAL SHIPBUILDING
AND ENGINEERING CO. LTD.**

**Międzynarodowe Towarzystwo
Budowy Okrętów i Maszyn S. A.**

BUDUJE i WYKONYWA:

Maszyny parowe
Silniki Diesla
Lokomobile Diesla
Aparaty cukrownicze
Traktory gąsienicowe
Silniki elektryczne
Małe maszyny świetl.
Pompy
Kolejki wąskotorowe
Aparatura chemiczna

Dźwigi i konstr. żel.
Wywrotki, truksy leś.
Kotły o wysokich ciśnieniach.
Uniwersalne paleniska do miazła węglowego
Urządzeniachłodnicze
Reperacje wszelkiego rodzaju.

Dzwony.

DYREKCJA GŁÓWNA:

GDAŃSK

WERFTGASSE 4, TEL. 34-05 do 34-10

ODDZIAŁY i PRZEDSTAWICIELSTWA:

Warszawa — ul. Jasna 11 m. 5, Tel. 99-18
Łódź — ul. Traugutta 9, Tel. 41-83
Lwów — ul. Podleskiego 7, Tel. 48-88
Kraków — ul. Wiślana 12, Tel. 30-49
Poznań — Słowackiego 18, Tel. 77-85
Lublin — Krak. - Przedm. 56 m. 8, Tel. 962
Równe — Al. 3 Maja 30, Tel. 307
Katowice — Marjacka 28, Tel. 19-84
Wilno — Jagiellońska 9, Tel. 8-84

CYNKOWNIA WARSZAWSKA

(Właśc.: Inż. T. RAPACKI i Z. ŚWIĘCICKI)

Warszawa, ul. Boduena 3, Tel. 52-07, 52-77 i 53-07

przyjmuje do cynkowania wszelkie wyroby,
konstrukcje oraz odlewy żelazne.

ZJEDNOCZENI POLSCY PRZEMYSŁOWCY METALOWI

Spółka Akcyjna

WARSZAWA, TRAUGUTTA 4, TEL.: 3-94, 211-15, 211-61

Adres Telegraficzny: „Metalowcy“.

POLECAMY:

ALUMINIUM HUTNICZE w blokach
stopy lekkie, blachy, krążki, sztaby i rury, oraz wszelkie wyroby z DURALUMIN-ALDAL.

ALUMINIUM, ALMASILMIN i ALMELEC
Francuskich Spółek Akcyjnych

L'ALUMINIUM FRANÇAIS—SOCIÉTÉ DU DURALUMIN.